

ПРОЕКТНА РОБОТА

**Тема: “Козацькі літописи 17-18 ст.
як історичні джерела”**

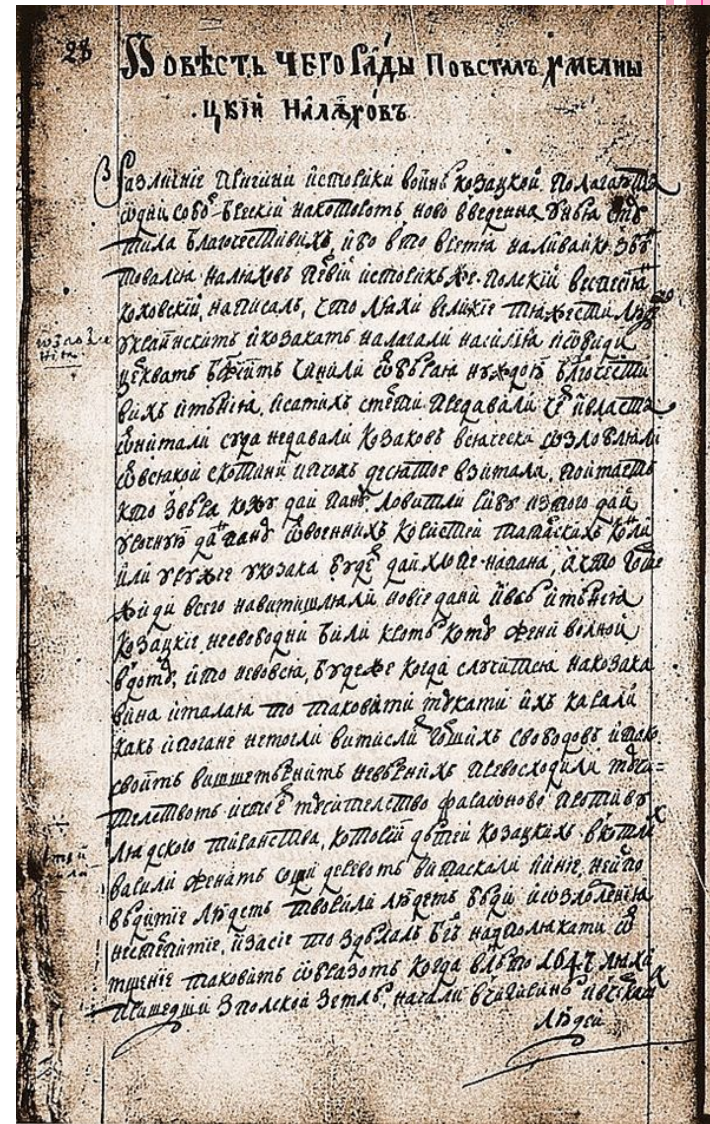
Учениці 4-М класу
Сейрік Юлії

- Визначними історичними творами, які вперше з'явилися наприкінці XVII ст., були так звані козацькі літописи. Провідне місце серед творів цього жанру займають літописи Самовидця, Григорія Грабянки і Самійла Величка.

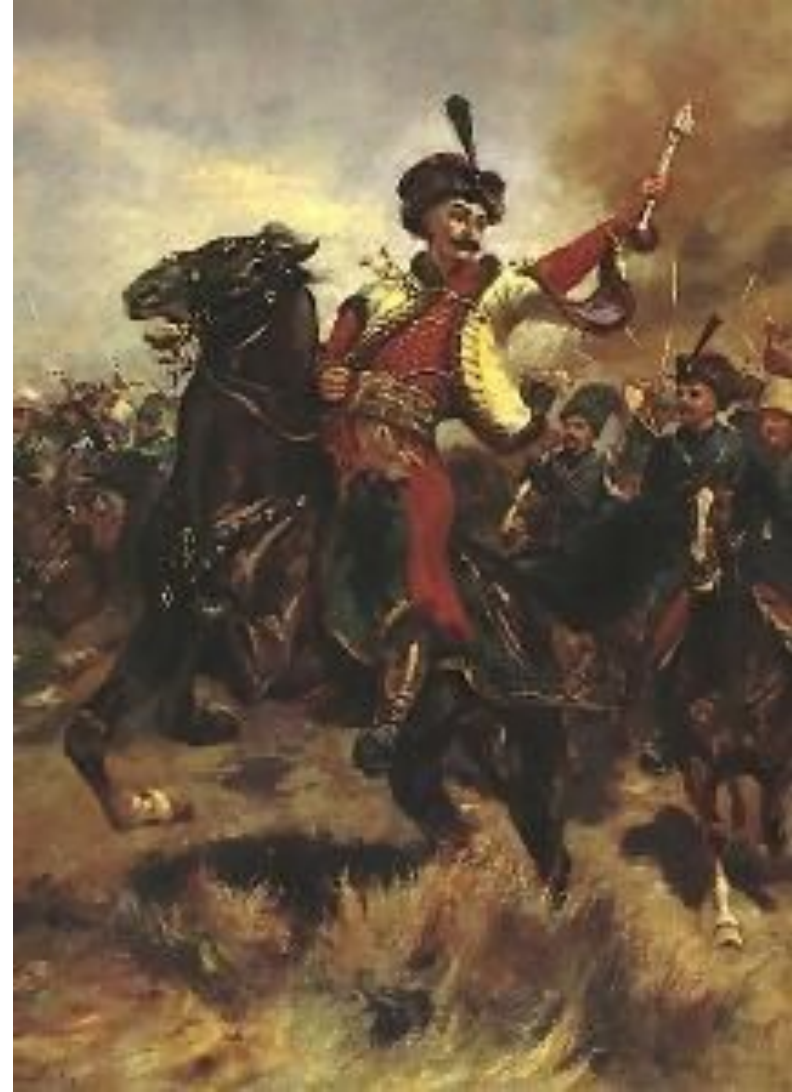
□ Їх праці є суттєвим зрушенням в українській історіографії, оскільки вони знаменують перехід від літописання до власне історичної науки, від хронологічного переліку подій до їх осмислення й прагматичної інтерпретації. За джерела для авторів правили мемуарні, господарські, військові, дипломатичні та інші документи, тому їхні праці називають літописами лише умовно.

- В центрі уваги козацьких літописців були передусім бурхливі події Визвольної війни та Руїни. Визначальні історичні події відтворено у цих працях із загальнонародних патріотичних позицій, хоча автори, негативно ставлячись до виступів «черні», були виразниками старшинських станових інтересів.

□ Українське козацтво виступає у цих творах рушійною силою національної історії. Союз із Москвою в цілому схвалювався, однак висловлювалося невдоволення утисками царських воєвод і фаворитів, відстоювалися давні права і вольності козацтва. Українці називаються окремим «козако-руським» народом.

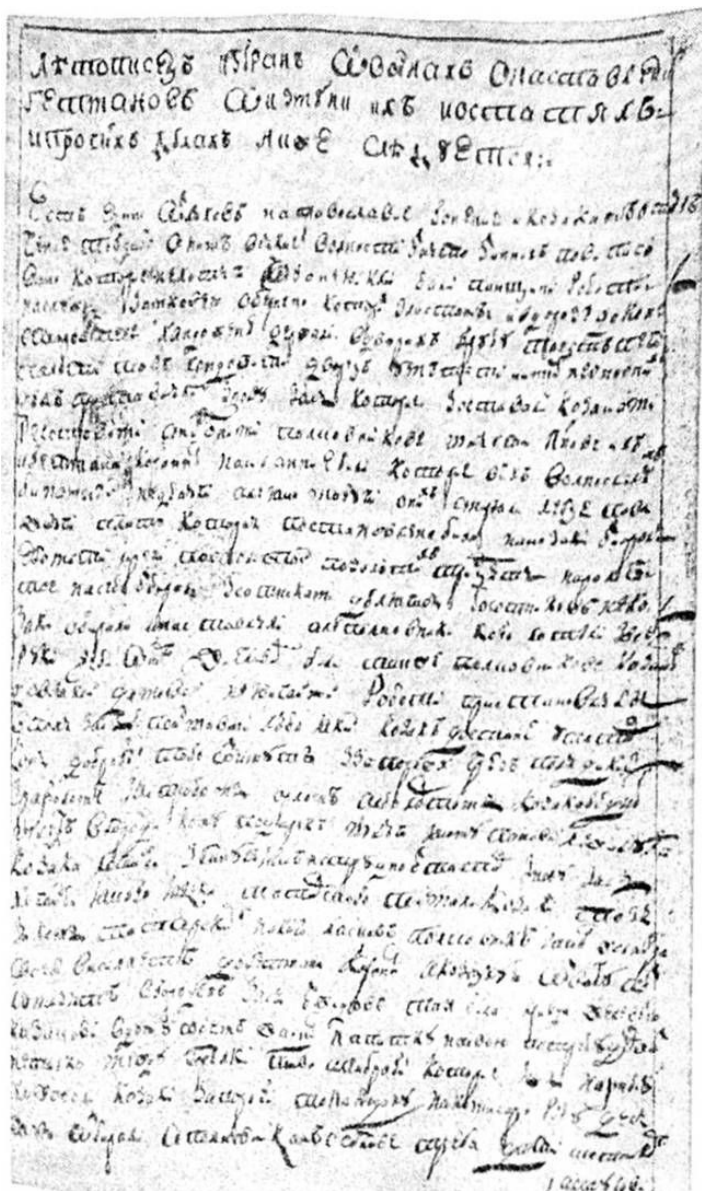
□ Центральними постатями козацьких літописів виступають українські гетьмани (передусім Б. Хмельницький), кошові, полковники та інша старшина, які відстоюють свободу і честь «козацької вітчизни».

ЛІТОПИС САМОВИДЦЯ

Літописом Самовидця назвав цей твір Пантелеймон Куліш, бо неназваний автор (вважається, що ним був представник козацької старшини Роман Ракушка) став очевидцем подій від початку Визвольної війни і до 1702 р., які описав живо, ясно і об'єктивно.

- Цей твір має не лише історіографічну, а й значну літературну вартість. Написана «по гарячих слідах», праця відзначається емоційністю, скупістю на сентименти, але виразною образністю, безпосередністю сприйняття подій та їх викладу.

Літопис Григорія Грабянки

Літопис Григорія Грабянки - з 1686 р. простого козака, потім сотника, полкового судді, а з 1730 р. гадяцького полковника - теж починається з Хмельниччини і закінчується подіями 1709 р.

- Літературно він дещо слабший від Літопису Самовидця, бо Грабянка намагався писати «високим стилем», тобто з численними церковнослов'янськими, які роблять мову його твору занадто напищеною й ускладненою для сприйняття. Автор брав участь в Азовських походах та Північній війні.

□ У 1723 р. у складі посольства П. Полуботка їздив до Петербурга клопотати перед Петром I про скасування Малоросійської колегії та відновлення гетьманства, за що разом з іншими членами посольства був ув'язнений у Петропавлівській фортеці. Після смерті Петра I відпущений на батьківщину, 1738 р. загинув під час походу на татар.

САМІЙЛА ВЕЛИЧКА

- Найвизначнішим істориком першої половини XVIII ст. слід визнати Самійла Величка (1670 - після 1728), який працював писарем у генеральній канцелярії, потім у генерального судді В. Кочубея.

□ Як людина з оточення опального генерального судді, 1708 р. усунутий з посади І. Мазепою. Після Полтавської битви жив у маєтках Кочубеїв у с. Диканці та с. Жуках під Полтавою.

- Літопис Величка не завершено, вочевидь, через хворобу очей, яка призвела до цілковитої втрати зору. Але й недописаний, твір складається з чотирьох томів, які систематично охоплюють події 1648-1700 рр., а також вибірково більш ранні історичні події.

□ Для написання свого твору Величко використовував не тільки інші козацькі літописи, хроніки і щоденники, а й твори іноземних (німецьких, польських) істориків, народні перекази, архівні документи генеральної канцелярії, листи, реєстри тощо.

1

- Особливою майстерністю з художнього боку позначено картини змалювання наслідків Руїни на українських землях і епізод про напад яничар і татар на Січ. Величко дав не тільки історичний, документальний матеріал подій, а й коментар з погляду ідеології козацької верхівки того часу.

□ Твір написано з патріотичних позицій, автор апелює до козацтва, щоб не побоялися стати, «за давні вольності наші», за «Матір нашу, милу батьківщину українську». Свій рукопис Величко прикрасив портретами десятиох гетьманів.

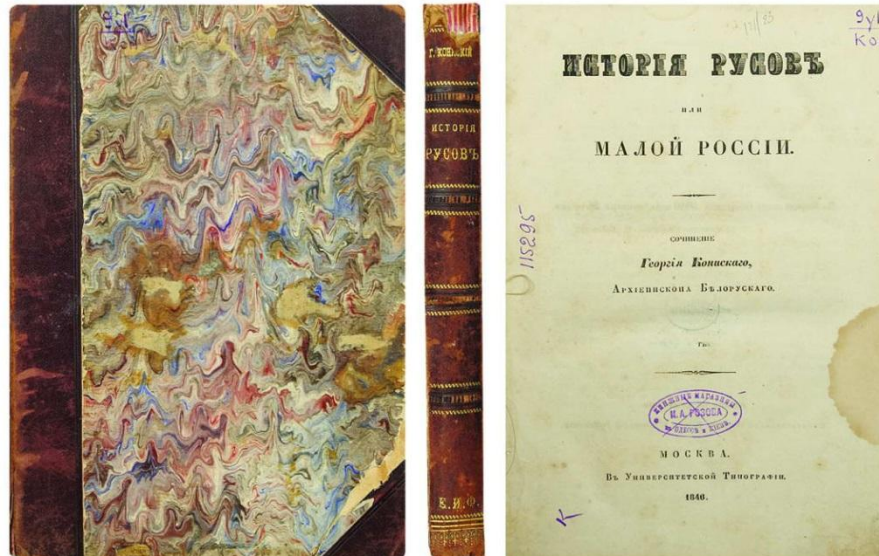

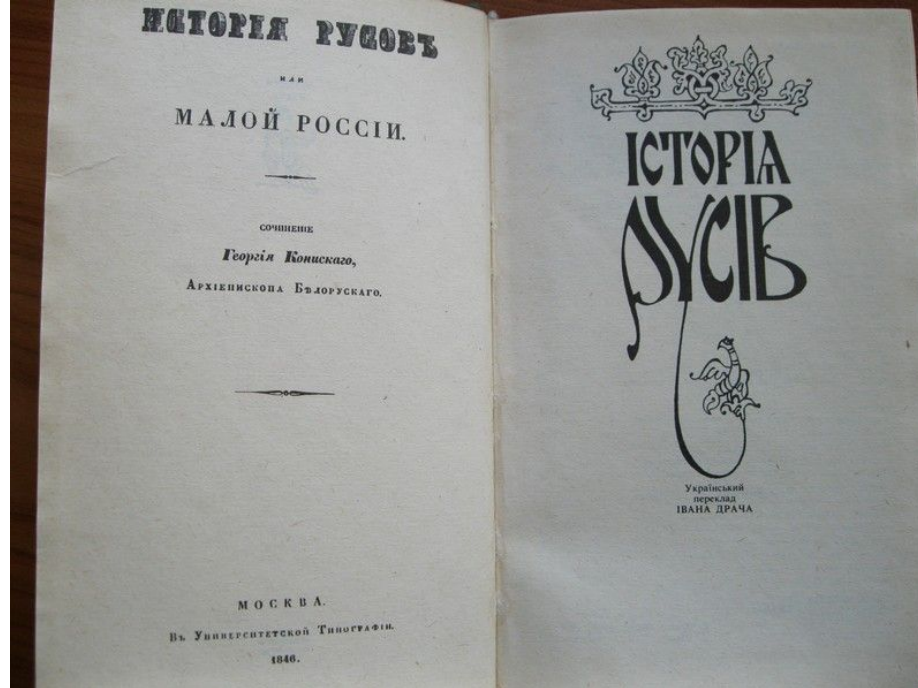

Оповідання Величка про похід І. Сірка на Крим і про листування Сірка послужили мотивом для створення картини І. Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану». С. Величку належить також велика праця «Космографія» з нарисами описів інших, у тому числі й екзотичних країн, яку Величко вже сліпий диктував протягом 1728 р.

Літопис Історія Русів

Важливе значення для розвитку історичної науки в Україні та піднесення національної самосвідомості мала «Історія Русов іли Малой Росіи» невідомого автора. Написана вона близько 1770 р., але друком вийшла лише у 1846 р., хоча до цього розходилася у сотнях рукописних списків по всій Україні та ширше - по всій імперії.

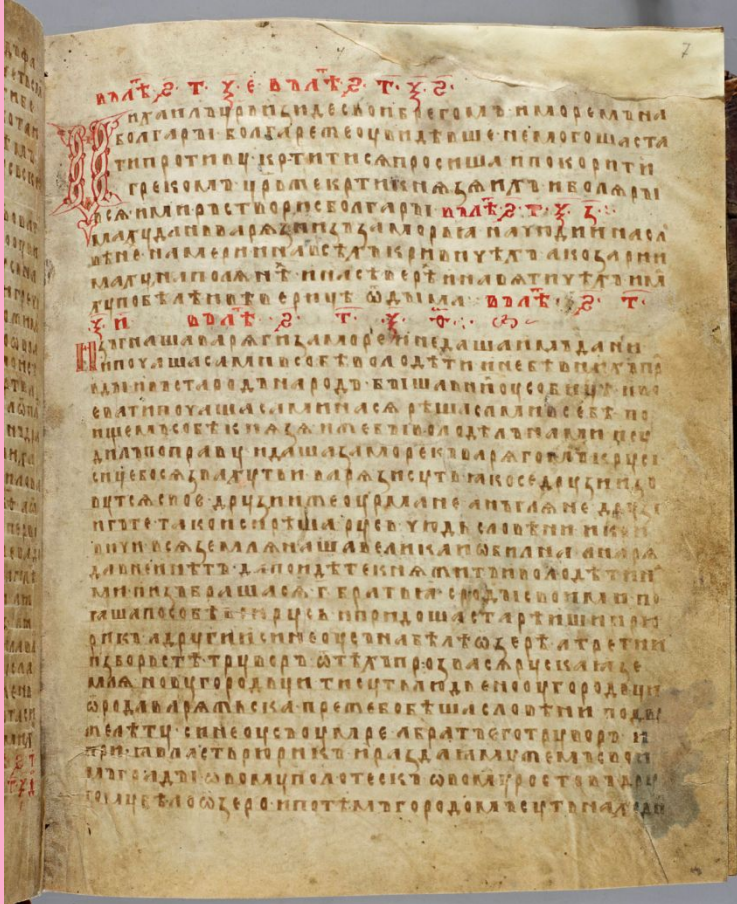

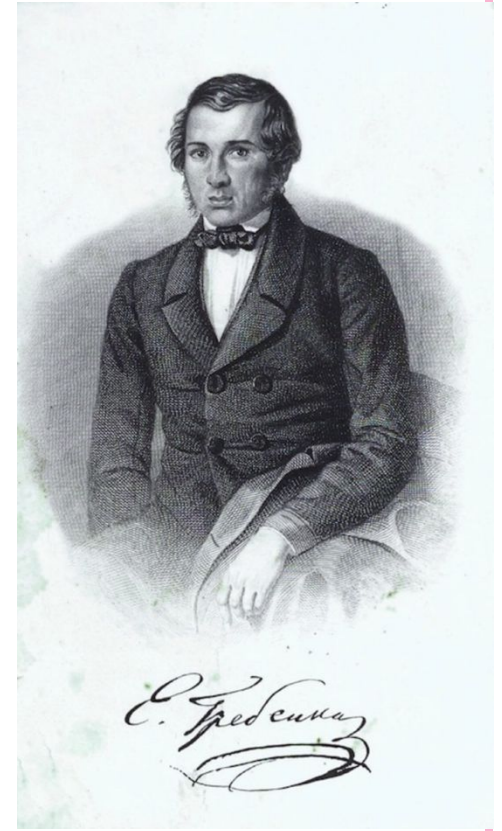
□ Цей твір написано хоч і тогочасною російською мовою, але з глибоко патріотичних позицій, автор відстоює думку про самостійність українського народу, виділяє ті моменти в історії, де народ боровся за свою свободу. Вперше чітко сформульована ідея відновлення державності України.

□ Як і в козацьких літописах, в «Історії Русів» чимало місця відведено власне культурній проблематиці. Зокрема, окреслюючи сучасний автору стан справ, він пише: «Прежде были мы то, что теперь московцы: правительство, первенство и самое название Руси от нас к ним перешли. Но мы теперь у них как притча во языцех». Твір мав не лише наукове, а й політичне та ідеологічне значення.

□ Під його впливом писали українські й російські поети і прозаїки: Є. Гребінка, Т. Шевченко, С. Руданський, М. Гоголь («Тарас Бульба»), К. Рилєєв (поема «Войнаровський»), О. Пушкін (поема «Полтава») та ін.

□ Кінець!

